

DR. BALOGH JÁNOS

akadémikus

(1913 – 2002)

Az Állattrendszertan és Ökológiai Tanszék volt tanszékvezetője, emeritus professzor, nagytudású, széleslátókörű tudós (a pókok és az Oribatida talaj-atkák taxonómusa), lebilincselő előadó volt, aki népszerűsítő előadásaival is küzdött az emberiség jövőjéért, a „megsebzett bolygó”-ért.

1913. február 19-én született Nagybecskón (jelenleg Ukrajnában van). A Pázmány Péter Tudományegyetem elvégzése után, 1935-ben, egyetemi doktorátust szerzett, majd 1937 és 1946 között a Dr. Dudich Endre professzor vezette Állattrendszertani és Állatföldrajzi Tanszéken kezdte meg tevékenységét, eleinte fizetés nélküli gyakornok, majd tanársegéd, később adjunktus. 1944-ben habilitált privát docensként. Ezután a Magyar Tudományos Akadémián dolgozott, majd 1951-ben tudományos kutatóként visszatért a Tanszékre, ahol hamarosan a megalakult Talajzoológiai Kutatócsoport vezetője lett (1960–1980).

Irányításával fontos talaj állatcsoportok taxonómiai kutatásait végezték, elsők között foglalkoztak az erdőtalajok szerves-anyag dekompozíciójának zoogén faktoraival, nemzetközi elismerést víva ki. Igen jelentős volt két alapvető kézikönyve "A zoocönológia alapjai" (Budapest, 1953), és a "Lebensgemeinschaften der Landtiere" (Budapest–Berlin 1958), amellyel megalapozta a hazai zoocönológia és az életközösségek kutatásának helyes irányait, tisztázva, kikristályosítva a fontos fogalmakat, megismertetve e tudomány kutatási módszereivel is; még ma is idézik.

1952-ben elnyerte a biológiai tudomány kandidátusa, majd két évre rá, 1954-ben a biológiai tudomány doktora címet. 1965-ben már az MTA levelező tagja és 1966-tól egyetemi tanár. 1973-ban lett az MTA rendes tagja. Az MTA Biológiai Osztályának al-elnöke (1970–1973) majd elnöke volt 1973 és 1980 közt. 1985-ben az ELTE díszdoktorává avatta. Az Osztrák Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja lett 1986-ban.

Dr. Dudich Endre nyugdíjba menetele után ő vette át az Állattrendszertani és Ökológiai Tanszék vezetését egészen nyugdíjba vonulásáig (1966–1984). Az oktatásban elsősorban az ökológia tantárgy megalapozásával vett részt, a biológus és a biológia-tanár szakos hallgatóknál, de örömmel jártak óráira az első éves földtudomány szakos hallgatók is, akik számára „A biológia alapjai” c. tárgy keretében igyekezett a Föld fontos, nagy ökológiai problémáira felhívni a figyelmet. Rámutatott a különböző természettudományi kutatások eredményei szintézisének szükségességére is. Rendkívül sokat olvasva, csodálatos érzékkel, hazánkban elsőnek mutatott rá azokra az összefüggésekre és problémákra, amelyek bolygónk múltbeli és jelenlegi működésével kapcsolatosak. Ő beszélt elsőként az egyetemi hallgatóknak pl. az oxigénes légkör abiotikus és biotikus evolúciótól függő alakulásának kapcsolatairól, a modern szemléletű kontines-vándorlások ökológiai hatásáról és zoológiai bizonyíthatóságáról stb. Kitűnő előadó-képességgel rendelkezett, személyes élményeit is mindig beleszötte mondanójába, lebilincselte a hallgatót. Számos szakdolgozatot,

doktorandusz és aspiráns tanítványa mellett szívesen beszélgetett a Tanszék többi szakdolgozatos vagy doktorandusz hallgatójával is, ilyenkor igen élvezetes formában hallhattak trópusi kutató-expedícióiról és további terveiről, amivel rendkívüli mértékben fel tudta lelkesíteni fiatal hallgatóit.

1963-tól kezdve teljesült az 50 éves professzor álma első ízben, amikor is mint a Magyar UNESCO Bizottság tagja, UNESCO támogatással először vezethetett egy talajzoológiai expedíciót Afrikába. Ezután ilyen támogatással valamint kiterjedt nemzetközi kapcsolatai révén számos trópusi talajzoológiai expedíciót szervezett 1963–1995 között Afrikába, Dél-Amerikába, Ázsiába, Új Guineába, Ausztráliába, Óceániába és Új Kaledóniába. A kutatások az Oribatid genera rémakörben két könyve jelent meg.

Szorosabb értelemben vett tudományos munkássága mellett minden alkalmat megragadott, élve a televízió, a rádió adta lehetőséggel, hogy felhívja a figyelmet az élő bolygónkat veszélyeztető problémákra (már 1971-ben, az elsők közt mutatott rá a felmelegedés veszélyére), az ökológiai törvényszerűségek figyelembevételének szükségességére, az erdők, a vizek, a levegő védelmére. Nem vetette meg, sőt felismerte a tudományos népszerűsítés rendkívüli fontosságát, ezért elfogadta az iskolák és különböző populáris előadásokra való felkéréseket is. Renkívül népszerű volt és igen elismert "A napsugár nyomában" c. TV-filmsorozata, vagy ki ne hallgatta volna szívesen a rádióban elhangzott érdekes előadás-sorozatait? Kiemelkedő ezen a téren a Duna-TV-ben bemutatott két sorozat: "Lesz-e holnap?" és az "Út a jövőnkbe" 10, ill. 20 részben. Ez utóbbit az Európai Napenergia Bizottság nemzetközi kitüntetésben részesítette.

Munkásságának elismeréseképp 1963-ban Kossuth-díjjal, 1993-ban Széchenyi-díjjal és Pro Natura emlékéremmel, 1995-ben Akadémiai Aranyéremmel tüntették ki, 1999-ben megkapta a Magyar Örökség-díjat, 2000-ben a Magyar Köztársaság Középkeresztje csillagokkal kitüntetés, 2001-ben pedig a Corvin-lánc birtokosává vált.

Személyében nagy tudású, széleslátókörű tudóst, lebilincselő előadót, a jövőnkért és a természet- és környezetvédelemért mindig harcbaszálló professzort tisztelhetünk, akinek a hallgatókkal mindig igen jó volt a kapcsolata. Kutató- és tudománypolitikai munkáját nyugdíjba vonulása után is töretlenül folytatta. Naponta bejárt a Tanszékre és nagy elismeréssel beszélt az ELTE TTK új épületéről, élvezte annak modern kényelmét és szépségét is. Továbbra is részt vett a PhD képzésben „Trópusi ökológia” tantárgy oktatásával, így kapcsolata az egyetemi diáksággal – egészen váratlan haláláig – megmaradt. Halálával a Magyar Tudományos Akadémia és az Eötvös Loránd Tudományegyetem korunk egyik meghatározó egyéniségét, kiváló kutató-oktatóját veszítette el.

Budapest, 2007. 10. 29.

Dr. Dózsa-Farkas Klára
egyetemi tanár